

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. III. Vtrum ut omissio, & effectus ex illa secutus, sint voluntaria,
requiratur debitum, seu obligatio ponendi actum qui omittitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

ARTICULUS III.

*Utrum ut omisso, & effectus ex illa secutus,
sint voluntaria, requiratur debitum,
seu obligatio ponendi actum qui
omittitur?*

COMMUNITER dici solet ad omissionem voluntariam requiri hæc tria, posse, teneri, & non facere. Et quamvis de primo & tertio nulla sit controversia, de secundo tamen non est ita certum & exploratum: aliqui enim existimant tam omissionem, quam effectum ex illa sequutum, esse voluntaria, licet nullum sit præceptum, vel obligatio ponendi actum omisum. Ita Salas hic disp. 1. sect. 4. nu. 46. Alii, ut Martinez, Alvarez, & Joannes à S. Thoma, distinguunt inter omissionem & effectum, & hunc fatentur non esse voluntarium indirecte, quando non est obligatio ponendi actum omisum; de ipsa vero omissione id negant. Alii cum Cajetano & Conrado contendunt præceptum seu obligationem ad utrumque requiri, id est, ut tam omisio, quam effectus ex illa sequutus censentur voluntaria. Aliqui tandem, volentes ad concordiam prædictas sententias reducere, dicunt debitum, seu obligationem ponendi actum, requiri ut omisio & actus ex illa sequutus sint voluntaria moraliter seu culpabiliter (quia non est culpa nisi sit transgressio præcepti seu legis; ubi autem non est lex, nec prævaricatio, ut dicitur ad Romanos 4.) non vero ut sint voluntaria physice & inculpabiliter: ad hoc enim lex aut præceptum indifferenter se habent.

§. I.

Præmittenda ad solutionem questionis.

SUPPONO primo: Aliquid posse dici voluntarium dupliciter, scilicet in potentia, & in actu: ut dicatur voluntarium in potentia, sufficit ipsum esse in potestate voluntatis, tanquam in causa quæ habeat facultatem ad ipsum; quo pacto ambulatio homini sedenti dici potest voluntaria, quia in potestate ipsius voluntatis continetur: ut vero aliquid sit voluntarium in actu, requiritur insuper quod illa facultas voluntatis sit aliquo modo redacta in actum, seu habeat aliquam causalitatem respectu ipsius. Ratio utriusque est, quia voluntarium importat habitudinem ad voluntatem ut ad causam; Ergo ut sit voluntarium in potentia, sufficit quod voluntas habeat potestatem in ipsum; ut autem sit voluntarium in actu, necessaria est aliqua causalitas voluntatis respectu illius.

Suppono secundò, voluntarium in actu adhuc esse duplex, unum directum, & aliud indirectum. Directum est illud quod procedit à voluntate per verum & positivum influxum, sive immediate, sive mediate; unde est aliquis actus à voluntate elicitus, vel ab ea imperatus. Indirectum est illud quod non procedit quidem à voluntate, sed tamen ei imputatur, quia connexionem habet cum aliquo ab ipsa directe volito; & hoc vocatur etiam voluntarium interpretativum.

Suppono tertio, requiri necessariò ad quodcumque voluntarium, quòd obiectum sit cognitum.

M 3 rum,

Obijcies secundò: Modus operandi liberè est perfectior modò operandi necessariò. Ergo in modo operandi liberè, perfectior ratio voluntarii reperiri debet. Consequentia videtur bona. Antecedens probatur: quia modus operandi liberè convenit naturæ rationali, secundum gradum perfectionis, quem habet super irrationalem; modus verò operandi necessariò, est communis ipsi naturæ rationali cum inferioribus naturis.

Respondeo distinguendo Antecedens: Est perfectior modò operandi necessariò, qui sequitur cognitionem imperfectam, concedo Antecedens; modò operandi necessariò ex perfecta cognitione, nego Antecedens. Ad Probationem dico, quòd sicut modus operandi liberè est proprius naturæ rationalis, quatenus excedit omnes alias naturas inferiores; ita & modus operandi necessariò sequens perfectam cognitionem, ut patet in amore beatifico: ille enim convenit creaturæ intellectuali, prout omnes alias naturas inferiores excedit.

Obijcies tertio: Voluntarium liberum est magis ab intrinseco & ex perfectiori cognitione actus, quam voluntarium necessariò: Ergo voluntarium liberum excedit necessariò in ratione voluntarii. Consequentia patet ex supra dictis. Antecedens probatur primò quòd primam partem: quia voluntas liberè agens magis movet se ipsam, quam cum necessariò agit; nam inclinatio naturalis est ab Authore naturæ impressa; libera autem à voluntate in seipsa omnino producitur: Ergo voluntarium liberum est magis ab intrinseco, quam voluntarium necessariò. Probatur etiam idem Antecedens quòd secundam partem: Quia cognitio concurrens ad actum liberum, non solum proponit obiectum, sed etiam influit in operationem ipsam; cum enim sit deliberatio rationis, deliberat de ipsa operatione, ac proinde influit in illam; quòd non facit cognitio requisita ad actum necessariò: Ergo voluntarium liberum est magis ex cognitione finis, quam necessariò.

Respondeo negando Antecedens. Ad probationem primæ partis dico, voluntatem non magis movere se ipsam ad actum liberum, quam ad actum necessariò; imò magis se movet ad actum necessariò, ut patet in amore Dei in patria, ad quem voluntas se movet totis suis viribus; quòd non ita præstat in amore libero, quem elicit in via. Nec obstat quòd inclinatio naturalis sit ab Authore naturæ impressa: nam ut ait D. Thomas hic art. 1. ad 1. *Licit de ratione voluntarii sit quòd principium ejus sit intra: non tamen est contrarietas voluntarii, quòd causetur vel moveatur ab exteriori principio; quia non est de ratione voluntarii, quòd principium intrinsecum sit principium primum.*

Ad probationem secundæ partis, nego quòd in actu necessariò sit iudicium solum de bonitate obiecti, non verò de ipsa operatione voluntatis: nam per visionem beatificam v.g. non solum manifestatur summa bonitas ex parte obiecti ut amabilis, sed etiam ipsum exercitium actus amandi ita representatur bonum & conveniens, quòd cessatio ab illo non potest apprehendi ut appetibilis: Ergo iudicium practicum quòd formatur ex visione beatifica, non solum iudicat de bonitate obiecti, sed etiam de convenientia actus; non minus quam iudicium practicum quòd regulat actus liberos.

tum, saltem in communi & confusè : quia ut A
communiter dicitur, nihil volutum quin præcogitū.
uade ut omissio & effectus illam conlequens,
sint voluntaria, debet omittens advertere, aded-
que si quis absque ulla cognitione seu prævisio-
ne missæ, audiendæ somno se dederit, ratione
cujus missam non audiat, non censetur illa
omissio voluntaria, sed ex mera oblivione pro-
cessisse dicitur. Hæc sunt certa & indubitata
apud Theologos. Sed difficultas & controver-
sia est, an præter advertentiam requiratur insu-
per debitum, seu obligatio ponendi actum qui
omittitur, ad hoc ut ipsa omissio & effectus ex
illa sequens, sint voluntaria in actu; nam utrum-
que esse voluntarium in potentia, ante omne B
præceptum, extra dubium & controversiam
est.

§. II.

Conclusio affirmativa statuitur.

Dico igitur: Ut omissio, & effectus ex illa se-
quens, sint voluntaria, requiritur debi-
tum, seu obligatio ponendi actum qui omittitur.

31 Probatur primò ex D. Thoma hic art. 3, ubi
utramque partem nostræ conclusionis satis ap-
pertè docet. Nam primò loquens de effectu
ex omissione sequuto: sic ait: *Sciendum quod non
semper id quod sequitur ad defectum actionis, reducitur
sicut in causam in agens, ex eo quod non agit, sed solum
tunc cum potest & tenetur agere*. Et affert exemplum
illius cui non esset commissæ navis gubernatio:
licet enim ille prospiciat, quòd si non gubernet
navim, submergetur; quia non tenetur eam gu-
bernare. Postea verò loquens de ipsa omissione
subdit: *Quia igitur voluntas volendo & agendo potest
impedire hoc quod non est velle & non agere, ET ALI-
QUANDO DEBET, idè non velle & non agere impu-
tatur ei quasi ab illa existens.*

32 Duplex solutio solet huic loco adhiberi: prima
est, quòd D. Thomas loquitur non de ipsa
omissione in se, sed de effectu sequuto ad illam:
secunda verò, quòd loquitur de omissione in-
quantum culpabili, non ut voluntaria est præ-
cisè.

Utique tamen insufficientis est: Prima qui-
dem, quia licet S. Doctor initio articuli de ip-
so effectu ad omissionem subsequuto loquatur,
postea tamen loquitur de ipsa omissione in se
considerata, ut patet ex verbis ultimo relatis.
Addo quòd D. Thomas in hoc articulo inquit,
utrum voluntarium possit esse absq; omni actu?
& respondet posse esse, suppositis illis duabus
conditionibus, quòd scilicet voluntas possit &
debeat cum ergo voluntarium quòd potest esse
absque omni actu, sit duplex, scilicet omissio,
& effectus ad illam sequens; si de solo effectu
loqueretur, diminutè omnino procederet, relin-
quens unam & principialem partem diffi-
cultatis, quæ est de ipsa omissione, ratione cujus
effectus est voluntarius.

Secunda verò solutio ex eo rejicitur, quòd
D. Thomas non solum loquitur de omissione
ut imputabili, sed ut existente à voluntate, &
prout reducit ad ipsam ut causam; ut patet ex
prioribus verbis: *Non semper reducitur sicut in cau-
sam in agens, sed tunc solum, cum potest & debet; &
ex posterioribus, cum dicit: Non velle & non age-*

re imputatur ei, quasi ab eo existens. Sed existere à vol-
luntate, & reduci in ipsam ut in causam, non solum
pertinet ad imputabilitatem, sed etiam ad
ipsam rationem voluntarii; Ergo ad talem rationem
voluntarii requiritur D. Thomas obligati-
onem & debitum.

Præterea, S. Doctor in presenti solum agit de
voluntario in communi, abstrahendo à ratione
boni; de hoc enim infra acturus est qu. 18. Ergo
ejus solutio de voluntario in esse physico, non
verò in esse morali, debet procedere.

Probatur secundò conclusio ratione funda-
mentali, & simul præcipuum Adverlatiorum
fundamentum convellitur. Ut aliqua omissio sit
voluntaria indiretè, debet contineri virtualiter
in aliqua actione, incompòssibili cum ea que
omittitur, tanquam in causa: v. g. ut omissio Missæ
censetur voluntaria indiretè & interpretativè,
debet contineri virtualiter & tanquam in causa
in volitione studii, vel ludi eo tempore quò ce-
lebratur missa: At secluso præcepto, virtualiter
in ea non continetur: Ergo illo remoto non est
voluntaria, etiam indiretè & interpretativè.
Major continet præcipuum fundamentum Ad-
verlatiorum; idè enim voluntas omissionem Missæ
v. g. in die in quo non est obligatio illam au-
diendi, esse indiretè seu interpretativè volun-
tariam, quia voluntas omittendi seu non au-
diendi missam, in actu incompòssibili, qui tem-
pore Missæ exercetur, pura studio, virtualiter
& interpretativè continetur. Patet etiam eadem
Major ex dictis in secunda suppositione: Volun-
tarium enim indirectum est illud quòd non
procedit directè à voluntate, habet tamen etiam
aliquo directè ab ipsa volitio connexionem: Ergo
ut aliqua omissio indiretè & interpretativè sit
voluntaria, debet virtualiter contineri in ali-
qua actione directè volita, & cum ea que omittitur
incompòssibili.

Minor autem, in qua est difficultas, sic ostenditur.
Hoc inter negationem & privationem reperitur
discrimen, quòd negatio nullum habet
fundamentum, bene tamen privatio; unde privatio
in alio ut in causa potest contineri, non tamen
pura carentia vel negatio: At secluso præcepto
audiendi missam, ejus omissio non habet
rationem privationis, sed tantum puræ carentiæ,
& negationis; Ergo illo remoto, ea non continetur
virtualiter, & tanquam in causa, in actu
studendi vel ludendi, qui tempore Missæ exercetur,
sed in hujusmodi actio mere indifferenti
& concomitante se habet in ordine ad illam;
& sic manet illa omissio permilla, sed non
voluntaria; sicut peccata hominum sunt permilla
à Deo, sed illi non voluntaria, quia non
tenetur ea impedire, nec auxilia efficacia ad ea
vitanda præstare, ut infra latius exponemus.
Major & Consequencia patet: Minor autem
suadetur. Nam sicut in physicis, quando aliqua
forma est debita in esse subjecto, ratione
dispositionum, ejus carentia habet rationem
privationis: quando verò non est illi debita,
ejus carentia solum est negatio: ita in moralibus
omissio actus habet rationem privationis,
quando actus illi oppositus est debitus subjecto;
quando verò non est illi debitus, rationem
puræ negationis & carentiæ: At secluso præcepto,
actus omissioni oppositus non est debitus
subjecto, ut patet; ejus enim debitus seu
obligatio non aliunde provenit, quam à lege
seu præcepto ad illum obligante: Ergo illo

temore omisso Missæ non habet rationem privationis, sed tantum puræ carentiæ & negationis.

Confirmatur: Omisso Missæ non potest causari studio, nisi canetur, vel ut privatio, vel ut negatio: At secluso præcepto, neutro modo potest causari: Ergo illò secluso non potest in studio tanquam in causa virtualiter contineri. Major patet. Minor etiam quantum ad primam partem evidens est. Nam privatio est carentia formæ debitæ inesse subjecto: secluso autem præcepto, non est debitum nec obligatio audiendi Missam: Ergo illò non stante, omisso Missæ non potest causari à studio tanquam privatio. Probatur vero quantum ad secundam. Ut omisso in ratione negationis dicatur verè fieri, debet prius non esse: Sed omisso Missæ in ratione simplicis negationis erat ante studium, imò cum homo dormiebat: Ergo non causatur à studio in ratione negationis. Sicut ob eandem rationem forma quæ de novo communicatur materiæ, non est causa negationis omnium aliarum formarum, sed tantum formæ quæ erat in subjecto, vel ipsi debebatur ratione dispositionum: quia negatio aliarum formarum jam præsupponebatur in subjecto ante adventum formæ.

Confirmatur amplius. Si studium quod tempore Missæ exercetur, esset sufficiens ratio reducendi in voluntatem tanquam in causam omissionem Missæ, & efficeret illam indirectè & interpretativè voluntariam, etiam secluso præcepto: eodem modo esset sufficiens ad reducendum in voluntatem omissiones omnium actionum incompossibilem cum actu studendi, & efficeret omnes illas voluntarias & liberas: Sed hoc videtur absurdum: Ergo & illud. Sequela Majoris patet: nam si præceptum non est necessarium, non est major ratio unius quam alterius. Facilitas etiam Minoris constat: quia innumeræ ferè sunt actiones impossibiles cum studio, ut peregrinari, furari, fornicari, ludere, &c. & sic omissiones omnium illarum actionum essent illi voluntariæ, & liberæ in actu secundo, haberetque meritum & demeritum erga omnes illas: quod est absurdum.

Nec valet si dicas cum Joanne à S. Thoma, omissionem Missæ reduci in voluntatem tanquam in causam, non verò omissiones aliorum actionum incompossibilem cum actu studendi, quia ille qui vacat studio, ad omissionem Missæ adverteat, non verò ad omissionem omnium aliorum actionum cum studio incompossibilem. Non valet inquam: quia cum cognitio præcedens æquè se habeat ad volitionem & nolitionem, ad actum & omissionem, non potest secluso præcepto ipsam omissionem in voluntatem tanquam in causam reducere, eamque efficere voluntariam in actu, sed tantum in potentia, quatenus voluntas potest eam, vel actum ipsi oppositum eligere, ut ex solutione argumentorum præbit.

Probatur tertio conclusio: Sine præcepto omisso nec est bona, nec mala in exercitio: Ergo neque voluntaria. Consequentia patet: nam juxta doctrinam D. Thomæ, non datur voluntarium indifferens in individuo, de quo infra qu. 18. art. 9. Antecedens verò probatur exemplo: sepe adducto de omissionem Missæ: illa enim secluso præcepto, nec videtur moraliter bona, neque mala: non quidem bona, quia omisso o-

missio boni, quod cadit sub consilio, non potest esse bona, saltem si fiat intuitu minoris boni, ut est ludus, vel studium: nec etiam mala, quia non est contra præceptum, cum non detur, ut supponimus. Ergo sine præcepto omisso nec est bona, nec mala.

Denique suaderi potest conclusio specialiter quoad secundam partem, & variis exemplis ostendi, effectum qui sequitur omissionem non esse voluntarium, quando non adest præceptum seu obligatio eum impediendi. In primis peccata non sunt Deo voluntaria, etiam physice, quia nimirum licet possit ea impedire, & non impediat, non tamen tenetur impedire, nec dare auxilia efficacia ad illa evitanda: Ergo ut effectus sequutus ex omissionem sit voluntarius, requiritur obligatio illum impediendi.

Dices fortè, peccata idè non esse Deo voluntaria, quia ea consilio & præcepto impedit.

Sed contra: Licet Deus hoc modo peccata impediatur, quia tamen potest magis adhuc ea impedire, auxilio nimirum efficaci, & non impedit, idè si possit & non facere sufficiat ad voluntarium, peccata Deo voluntaria erunt. Et verò si Deus teneretur auxilio efficaci impedire peccata, utique voluntaria illi forent, quantumcumque consilio vel præcepto ea impediret: Ergo non propterea peccata Deo voluntaria non sunt, quia præcepto vel consilio ea impedit, sed quia non tenetur efficaciter impedire, ut docet D. Thomas infra qu. 79. art. 1. ubi dicit quod Deus peccati causa etiam indirectè dici non potest, tamen si aliquibus non præbeat auxilium, quod si præberet, non peccarent: quia hoc totum facit secundum ordinem suæ sapientiæ & justitiæ: cum ipse sit sapientia & justitia: unde non imputatur ei quod aliquis peccet, sicut cause peccati. Sicut gubernator non dicitur causa submerisionis navis, ex hoc quod non gubernat navim, nisi quando subtrahit gubernationem, potens & debens gubernare.

In ejusdem veritatis confirmationem alia exempla ex humanis adduci possunt. Exiens quis v. g. ab Ecclesia, relinquit fores apertas advertens venturum fortasse furem, qui & revera venit, & furtum committit: hoc tamen furtum ipsi non imputatur ut voluntarium, nempe quia non tenebatur fores claudere: contra verò id ipsum voluntarium esset ostentio, quia tenetur fores claudere & custodire. Item cum quis omittere præbere cibum indigenti, mors inde sequuta non tribuitur illi ut voluntaria, si non tenetur subvenire, bene tamen si tenetur, juxta illud vulgatilimum Ambrosii dictum: si non paristi (nempe esurientem, cum id facere tenebaris) occidisti: hoc est, perinde te habuisti, ac si occidisses.

Addo quod non solum in omissionem, sed etiam in ipsis actionibus, effectus per accidens sequuti non sunt voluntarii, nisi interveniat obligatio ad evitandos tales effectus: ut patet in muliere se decenter juxta statum suum ornante, ex quo ornatu sequitur amor inordinatus in juvene illam conspiciente: ipsa enim non tenetur huc omittere ornatum, sicut nec attenuare pulchritudinem naturalem, quæ multo magis incitativa est; nec recludi domo, ut ab aliis non videatur. Similiter qui urgente necessitate petit mutuum ab usurario, quem videt peccatum in exigendis usuris; aut qui petit Sacramenta à Patocho, quem videt in peccato admistratum.

& non habet alium à quo commodè petat; neuter peccat, neuterque peccatum usurarii aut sacerdotis censetur voluntarium, quia neuter illud vitare tenetur, sed uterque utitur jure suo. Denique Confessarius & Medicus, qui ex auditione confessionis, vel ex applicatione medicinæ, sentiunt naturalem carnis commotionem, non tenentur illa ministeria relinquere, quando necessaria sunt, sed solum non consentire, quia hoc solum est in potestate voluntatis.

41 Dices, effectus illos ex omissione, vel ex actione positivè per accidens sequutos, non esse quidem voluntarios moraliter seu culpabiliter, quia non imputantur ad culpam, quando non est debitum seu obligatio illos impediendi; esse tamen voluntarios physicè, quia ad hoc præceptum seu obligatio indifferenter se habet.

42 Sed contra: Licet liberum physicè possit repetiri sine libero morali, in eo qui non est compos perfectæ libertatis, ut contingit in amentibus, & pueris ante perfectum usum rationis: isti enim prius deveniunt ad deliberationem de bono & malo physico, prout conveniens vel disconveniens est subiecto, quam deveniant ad deliberationem de bono & malo morali, prout est consonum vel dissonum regulis morum: in subiecto tamen perfectæ rationis compote, non potest dari libertas physica sine morali; nec per consequens omisso, & effectus ad illam consequens, esse voluntaria physicè, nisi etiam sint voluntaria moraliter & culpabiliter.

43 Confirmatur, & magis explicatur: Sicut opus non potest non esse artificiosum, si procedat à subiecto regulis artis subdito; ita non potest non esse voluntarium morale, quod procedit à principio subiecto regulis morum: Sed voluntas operans ex advertentia perfectæ rationis, est subiectum regulis morum subditum: Ergo si semel ponitur quod omisso, & effectus ex illa sequens, procedant à voluntate perfectè libera, non potest negari, quin sint moraliter & culpabiliter voluntaria. Ex quo sufficienter impugnata manet ultima sententia, quæ asserit debitum seu obligationem ponendi actum requiri, ut omisso & effectus ex illa sequutus, sint voluntaria moraliter & culpabiliter, non verò ut sint voluntaria physicè & inculpabiliter.

§. III.

Solvuntur objectiones.

44 **O**BJECIES primò: Quod est in potestate voluntatis, voluntarium est: Sed omisso missa, etiam si non sit præceptum, est in potestate voluntatis: Ergo est voluntaria. Minor patet: quia in potestate hominis est audire sacrum in die profesto, vel illud non audire. Major verò probatur: Nam ut ait D. Thomas. hic art. 3. in argumento, sed contra: illud cuius domini, sumus dicitur esse voluntarium: Sed domini sumus ejus quod est in potestate voluntatis: Ergo illud quod est in potestate voluntatis, voluntarium est.

45 Confirmatur: Qui omittit liberè, omittit voluntariè; voluntarium enim supponitur ad liberum, cum liberum aliquid addat supra ipsum: Sed ille qui omittit audire sacrum diebus profestis, in quibus nulla est obligatio audiendi, liberè omittit, & æquè liberè, ac cum omittit illud audire in die festo, in quo urget obligatio præcepti: Ergo voluntariè omittit.

A Ad objectionem respondeo distinguendo Majorem: Quod est in potestate voluntatis, voluntarium est, in potentia, concedo: in actu, nego. Similiter concessi Minori, distinguo Consequens: Ergo etiam si non sit præceptum, omisso est voluntaria: in potentia, concedo: in actu, nego.

B Solutio patet ex dictis in prima suppositione: duplex enim, ut ibidem diximus, datur voluntarium; unum in potentia, ad quod sufficit potentia seu facultas ipsius voluntatis; aliud in actu, quod requirit aliquem influxum seu causalitatem voluntatis, per quam ipsius facultas reducatur in actum: cum autem secluso præcepto nullus detur actus voluntatis, ad omissionem etiã indiretè terminatus, ut supra ostendimus, illò remotò, omisso est voluntaria solum in potentia, non verò in actu, de quo solum est controversia. Ad probationem in contrarium dicendum est, quòd sicut voluntarium aliud est in potentia, aliud in actu, ita & dominium: primum habemus respectu eorum quæ non procedunt à voluntate, sed possunt procedere; secundum verò respectu eorum quæ à voluntate ab illa procedunt. Unde distinguenda est Minor: ejus quod est in potestate voluntatis domini sumus: in potentia, concedo: in actu, nego. Similiter ad confirmationem distinguo Majorem: qui omittit liberè in actu primo, omittit voluntariè in actu primo, concedo: voluntariè in actu secundo, nego. Idem ad Minorem, & Consequentiam, Eodem ergo modo ille qui omittit audire sacrum diebus profestis, in quibus nulla est obligatio audiendi, omittit voluntariè, quo omittit liberè: non omittit verò liberè, nisi in actu primo & in potentia, siquidem libertas illa non est exercitata: Ergo nec voluntariè.

C Objicies secundò: Omisso est voluntaria indiretè, quando est obligatio & præceptum: Ergo etiam cum non est præceptum, voluntaria erit. Probatur Consequentia; quia præceptum, cum sit quid extrinsecum, non reddit omissionem voluntariam aut volitam, imò potius quantum est de se voluntatem avocatur ab illa.

D Confirmatur: Omisso ante præceptum est voluntaria & libera: Ergo ut sit voluntaria, non requiritur præceptum. Consequentia patet. Antecedens probatur. Præceptum non datur nisi de actu voluntario & libero: Ergo antequam aliquis actus ead sub præcepto, debet esse voluntarius, & liber, & per consequens etiam ejus omisso ante præceptum debet esse voluntaria.

E Ad objectionem, concessi Antecedente, nego Consequentiam: nam quando est præceptum, omisso induit rationem privationis, atque adeò continetur in actu impossibilis tanquam in causa, v. g. omisso Missæ in studio aut ludio; unde cum voluntas directè terminatur ad talem actum, indirectè & virtualiter terminatur ad omissionem: quando verò non est præceptum, omisso est pura negatio; & sic non continetur in actu impossibilis, tanquam in causa; atque adeò nisi actu directè sit volita (de quo non disputamus in præsentia) non potest esse actu volita, nec actu voluntaria, ut in prima probatione conclusionis fuisse expeditum. Ad probationem in contrarium dicendum est, quòd licet præceptum sit quid extrinsecum, & voluntatem avocet ab omissione, est tamè conditio & causa, ob quam omisso ad voluntatem omittentis per se & moraliter pertineat; unde

licet præceptum quantum est de se, avocet voluntatem à peccato; si tamen non est præceptum, omisso peccatum non est; ita nec est voluntaria sine præcepto & obligatione.

Ad confirmationem respondetur, quod omisso ante præceptum supponitur voluntaria & libera in potentia, non verò in actu. Ad probationem in contrarium similiter dico, præceptum esse de actu vel de omissione voluntaria, & libera in potentia, & in actu primo, hoc est, quæ possunt liberè exerceri, sicque præceptum omissionem liberam & voluntariam supponere; verum tamen ut omisso in actu secundo & in exercitio sit in directè voluntaria & libera, necessaria est obligatio præcepti; sine hac enim habet rationem puræ negationis, ad eòque non continetur in actu incompossibili cum eo qui omittitur, tanquam in causa.

Dices: Omisso potest esse directè voluntaria absque præcepto & obligatione, ut patet cum quis in diebus profestis habet expressam voluntatem non audiendi Missam: Ergo etiam potest esse indirectè voluntaria, absque ullo præcepto & obligatione; non enim est major ratio minus quam alterius.

Sed nego consequentiam & paritatem: Ratio autem dicitur est, quia quando omisso est directè voluntaria, in illam per se tendit actus voluntatis, ac proinde etiam si nulla sit obligatio, per se ad voluntatem spectat: At verò quando est indirectè voluntaria, cum in illam per se non tendat voluntatis actus, sed tantum ratione causæ, debet aliunde habere per se connectionem cum voluntate, ad illamque, ut ad causam per se spectare; quod non habet nisi ratione obligationis præcepti, ut patet ex supra dictis.

Obijcies tertio: Quod si cum quis aliquis vult aliquam causam, vult etiam indirectè & interpretativè ea quæ ex illa necessariò sequuntur: Sed omisso Missæ necessariò sequitur ex actione incompossibili cum ejus auditione, puta ex studio, ludo, piscatione, aut venatione: Ergo qui vult directè hujusmodi actiones exercere, tempore quò celebratur Missa, indirectè & interpretativè vult ejus omissionem, quam vis tunc nulla sit obligatio præcepti. Minor patet, Major probatur. Qui vult antecedens, necessariò vult consequens quod necessariò inferitur ex illo, maxime si prævideatur futurum, ut modò ponimus. Et hoc patet tum in naturalibus; qui enim v.g. est causa directè generationis, est causa quoque indirectè corruptionis consecutæ ad illam: tum etiam in moralibus, nam qui est causa emissionis sagittæ, sine sufficienti diligentia, est indirectè causa homicidii subsecuti; & similiter sacerdos qui unicum Breviarium, quòd habet præ manibus, voluntariè projicit in mare, interpretativè & indirectè vult non recitare Officium.

Respondetur, quòd quando aliquis vult aliquam causam, formaliter quatenus causa est, & prout ex illa sequitur effectus, censetur quidem virtualiter & interpretativè velle talem effectum: sed tamen si non vult illam causam, formaliter quatenus causam. Patet hoc variis exemplis: licet enim artifex sit causa statuæ, & huic conveniat motus deorsum; talis tamen motus non dicitur esse ab artifice ut à causa quia non convenit statuæ ut ab artifice est, sed solum materialiter, quia videlicet est materia gravis. Item etiam anima velit & causet motum tibie curvæ, non tamen ejus obliquitatem & defectum; quia ille

Tom. II.

A non sequitur per se ex influxu animæ, sed per accidens ex vitio tibie. Deus etiam licet causet materiale peccati, non tamen causet ejus malitiam & deformitatem; quia non vult nec causet illud materiale, ut ex illo sequitur deformitas, sed solum ut habet rationem actus & entis creati & participati. Idem ergo cum proportionem dicendum est in proposito: Ille enim qui nullo stante præcepto vult actionem impossibilem cum auditione Missæ, puta studium, ludum, piscationem, venationem, &c. non vult illam formaliter ut causam omissionis Missæ, & prout ex illa talis omisso sequitur, sed solum ut materialiter & concomitantè ad illam se habet:

B tum quia seclusò præcepto omisso habet rationem puræ negationis; ac proinde in nullo tanquam in causa propriè continetur: tum etiam, quia aliàs ille non solum indirectè & interpretativè vult omissionem Missæ, sed etiam omissionem omnium aliorum actuum cum studio vel ludo incompossibilem, quod absurdum est, ut supra annotavimus. Unde non est simile de eo qui Breviarium projicit in mare, vel qui emittit sagittam sine sufficienti diligentia: quia cum in tali subiecto sit debitum recitandi Officium, vel adhibendi sufficientem diligentiam antequam mittat sagittam, illa Breviarium projectio, vel sagittæ emissio, non est tantum voluntaria absolute, sicut studium impediens auditionem Missæ, quando non est præceptum audiendi, sed & voluntaria ut causa omissionis, vel occisionis sequentis. Ex quo patet ad probationem Majoris, quæ potest hoc modo distingui: Qui vult antecedens, quatenus est causa consequentis, vult etiam consequens, concedo; qui vult antecedens absolute, vult etiam consequens, nego.

Quærent hinc aliqui, an possit dari omisso culpabilis absque omni actu qui sit causa vel occasio illius? Sed quia hæc difficultas etiam pertractari solet infra qu. 71. art. 5. ubi S. Doctor quærit utrum in quolibet peccato sit aliquis actus, ad hunc locum eam rejicimus.

ARTICULUS IV.

An violentia seu coactio possit à Deo inferri voluntati?

POST QUAM D. Thomas tribus articulis præcedentibus rationem voluntarii, omnesque conditiones ad illud requisitas exposuit, articulo quarto, & sequentibus agit de involuntario, & de causis ejus; quæ possunt esse quatuor, scilicet violentia, metus, concupiscentia, seu passio vehementis, & ignorantia; sicut enim voluntarium causatur ex duplici principio, scilicet ex appetitu operante, qui est principium intrinsecum, & ex cognitione dirigente, ita oportet quòd oppositum ejus, scilicet involuntarium, causetur ex oppositis principiis, & proveniat vel ex eo quòd operatio est à principio extrinseco, ut contingit in his quæ ex violentia aut metu fiunt; aut quia tollitur, vel ligatur, aut turbatur cognitio, sicut fit per ignorantiam aut passionem. De his ergo quatuor causis involuntariis breviter hinc est agendum, incipiendo à violentia, seu coactione, quæ prima & præcipua est. Unde sit

N

S. I.